

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

21. Solent rustici inter se in diebus festivis, vel cum Dominis celebrare contractus, quaritur, an Notarii, & ipsi contrahentes sine peccato possint hoc facere? Item quæritur, an usus tonsorum sit ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

Schemidori, possint illam docere in diebus festiuis ?
Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 230.

§. 1. **N**egatiua sententia potest suaderi, quia talis actio videtur merè corporalis, laboriosa, & circa effectus corporis omninò existens. Item est vsus artis mechanicæ: ergo tanquam opus seruale erit in diebus festiuis prohibitus: & idèd Suarez de Relig. tom. 1. lib. 2. de festis, cap. 28. num. 8. alleruit, censeri artifices mechanici, qui docent vsum armorum: & ita etiam tenent fagundez, & Palus *vbi infra*, absolutè & per se loquendo, quibus etiam adde Filiucium tom. 2. tract. 27. cap. 9. num. 175.

2. Verùm contrariam sententiam tuetur Iacobus Granado in 2. 2. D. Thoma controuers. 3. tract. 1. 2. disp. 4. sect. 7. num. 67. vbi tenet, docere exercitium, & vsum armorum, non minus liberale esse, quàm docere saltationem, aut pulsationem citharæ, quod non est mechanicum: & ita, ait ille, hæc omnia in die festo licent. Adde, quòd Fagundez part. 2. lib. 1. cap. 11. num. 2. & Castus Palus tom. 2. disp. 2. de obseruatione festorum, punct. 5. num. 11. obseruant, quòd iam consuetudine receptum est iuuenes diebus Dominicis, & festiuis artem digladiatoriam discere: quia est- to dicitur vsu, & exercitio operis seruilis ob necessitatem Reipublicæ, cui maximè conuenit iuuenes exercitatos in prælio habere: permittitur videntibus, & consentientibus Prælati. Sed ego absolutè sentio cum Granado, dictam artem non esse mechanicam, ac prinde illam docere absolutè, & per se in diebus festiuis licitam esse, etiam consuetudine seclusa, quòd etiam confirmatur ex auctoritate Doctorum asserentium, bellum ex se non esse opus seruale: vnde docent, vt vsum est * in superiori resolutione, præliationem, etiam extra necessitatem, esse licitam in diebus festiuis.

* Quæ hic est infra in tr. 7. Ref. 42.

RESOL. XX.

An Typographiam, & picturam in diebus festiuis exercere sit licitum ?

Et notatur Sartores in diebus festiuis conscientes vestes pro aliquo funere, &c. & Tonsores tondentes, & domicellas conuocantes, vel alio modo laborantes non peccare.

Et an iuramenta iudicialia sint prohibita in die festo ?
Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 62.

Sup. hoc pro Typographis in tom. 4. tr. 6. Ref. 31. §. vi.

§. 1. **H**ic casus est curiosus, & nouus, & de illo à Typographis nostrorum librorum olim interrogatus fui; & tunc affirmatiuam sententiam tenui, licet illam consilere non fuerint ausus, nullum enim pro me Doctorem habebam; nunc verò illam inuenio docere Homobonum de Bonis in consultat. cas. conscient. vol. 1. part. 2. respons. 34. & Paulum Layman in Theol. moral. lib. 4. tract. 7. cap. 2. num. 3. vbi sic ait. Existimo Pictores damnari non posse si postquam rei diuinæ satisfecerunt, artem suam sine scandalo exercent. Idemque iudicium esto de Typographis characteres ordinantibus; ipsa verò librorum impressio seruale opus est. Ita ille, & ergo. Nec enim prædicta opera seruilia sunt illicita, quòd ob lucrum & mercedem exercentur, nam hoc per accidens se habet.

Sup. hoc magis late in Ref. seq. §. Quòd

2. Notandum est etiam hic obiter primò, Homobonum *vbi supra* respons. 36. excusare tonsores tondentes in diebus festis ex occasione cessantis lucri, quoniam aliis diebus ob laborum occupationes tondendi non accedunt, nec potest Episcopus prohibere aliqui in festo licita causa necessitatis, vt pictatis. Ita ille.

3. Nota etiam secundò Layman loco citato num. 6. probabile esse existimat cum Caietano in 2. 2. quest. 122. art. 4. iuramenta in die festo prohibita non esse nisi iudicialia.

4. Nota tertio cum eodem Layman cap. 7. num. 2. factores non peccare, si in diebus festis conuocant vestes vel alia pro aliquo funere, & interdum excusantur cum post medium noctis festo die laborare coguntur vt vestes promissas perficiant.

5. Nota quartò excusari à peccato puellas & domicellas in festo sumentes, vel alio modo laborantes, si ad fugandum otium hoc faciunt, & ne ad domum vel nebras se conspicias exhibeant. Ita Homobonus loco cit. respons. 35. & Syluester ver. Dominica, quest. 5. in dicto 3. licet Suarez de Relig. tom. 1. lib. 1. c. 26. n. 4. & Comitulus in resp. lib. 4. q. 37. contrarium asserant.

RESOL. XXI.

Solent Rustici inter se in diebus festiuis, vel cum Dominis celebrare contractus, quaritur, an Notarij, & ipsi contrahentes sine peccato possint hoc facere ?

Item quaritur, an vsus tonsonum sit licitus quòd festiuis diebus tondent omnes que ad stroniam accedunt ?

Eo notatur, quòd Summus Pontifex indidit in die festo piscationem halecum, que vno anno tempore transire solent.

Et an similiter idem dicendum sit de piscatione diliorum piscium, qui simili modo certo anni tempore concurrunt.

Et an etiam idem dicendum erit de quouis alio lucro transitorio, quomodolibet repente occurrente ?
Ex p. 2. tr. 15. & Misc. 1. Ref. 34.

§. 1. **Q**uoad primum respondetur, discrepare inter se Doctores, an iuramentum extrajudiciale sit die festo licitum, vel prohibitum. Nam affirmatiuè respondet Abb. in c. 1. de feris num. 5. & clariùs cap. ult. num. 18. cum Suarez de Relig. tom. 1. lib. 2. c. 30. num. 17. & Molfesio in sum. tom. 1. tract. 11. c. 17. nom. 51. & ita habet consuetudo, vt non fiant contractus in diebus festis, nisi & licentia Episcopi. Nihilominus Caietan. in 2. 2. quest. 122. art. 4. ait, prohibitionem cap. 1. de feris, intelligendam esse de iuramento solemniter in iudicio præstato. Et probari potest, tum quia textus iuxta subiectam materiam, videtur loqui de iudicialibus actionibus, tum quia alias contra iuramentum ex eo solùm, quòd in festo fiat, reseruet speciale peccatum: hoc autem esse absurdum. Ergo.

2. Vnde secundùm hanc opinionem Caietani, si abist scandalum, non peccant Notarij, qui in diebus festis celebrant rusticorum contractus; & hanc sententiam Caietani probabilem putat nominatimè Layman in Theol. moral. lib. 4. tract. 7. cap. 2. num. 8. sicut & ego etiam puto; Rodriguez tom. 1. cap. 122. num. 3. & Philarch. tom. 1. punct. 2. lib. 3. cap. 23. illos à peccato excusant ratione necessitatis, nam rustici in profestis non adsunt in Ciuitate, & ob similem causam, ait Suarez *vbi supra*, n. 25. in parnis oppidis solent iudicia litigantium in festis permitti, quia in profestis non adsunt rustici, & agiorum.

3. Quoad secundum de tonsores dico, ratione paruitatis materię non peccare si barbam vnius, vel alterius radant, vt notat Grassius dec. ar. part. 1. lib. 2. cap. 23. n. 17. Nauar. cap. 13. n. 9. Vega tom. 1. cap. 114.

114. *cap. 1.* Rodriguez *tom. 1. cap. 121. num. 4.* Sayrus *ubi supra, n. 9.* Moïseus *ubi supra, n. 68.* & Azorius *lib. 1. cap. 28. quest. 5. tom. 2.* Sed si omnes radant ratione consuetudinis, si adsit, etiam in die festo sint humano iure introducta, nihil obstat, ea tolli per contrariam consuetudinem toleratam à Prælatiis, vt notat Sotus, & Caietanus, apud Regin. *ubi infra, num. 52.* & alij apud Sayr. *in Clavi Regia, lib. 7. cap. 2. n. 11.* Sed non reticebo, Fernandez *in suo exam. theol. p. 1. c. 7. §. 1. n. 6.* alia ratione illos excusare, ait enim [Vnus fortorum qui festis diebus tendent omnes, iuxta consuetudinem scitam à Prælatiis, excusatur, quamquam ex alio capite id licere mihi persuadeam; nimirum, ex occasione cessantis lucri, quoniam alii diebus propter laborum occupationes, tendendi non accedunt. Cuius rationis quamquam nullus Doctorum, quem sciam meminit, tamen deducitur ex *cap. licet, de feriis.* Hæc Fernandez. Pro qua ratione intelligenda, notandum est, quod in *cap. licet, de feriis*, Summ. Pontifex indulsit in die festo piscationem hæcitem, quæ vno anni tempore transire solet, parique ratione, idem esse dicendum de piscatione aliorum piscium, qui similiter certo anni tempore occurrunt. Sed Fernandez *ubi supra*, cum Angelo *num. 34.* & Caietan. *in ver. festos dies, cap. 1.* Idem quoque dicendum esse existimant de quouis alio lucro transitorio, quomodolibet repente occurrente, tanquam, inquit Caietanus, eiusmodi lucrum cessans damnnum reputetur. Ex qua opinione sequeretur, non solum propter necessitatem vitandi damnnum, sed etiam pro acquirendo aliquo vtili, & lucro, quod alio tempore acquiri non posset, licitum esse vti facultate in illo *cap. licet*, & facere opera feruila in diebus festis. An hæc opinio sit probabilis, tu lector iudica, sed scias illam reprobare Reginald. *tom. 1. lib. 19. cap. 3. n. 51.* cum Suarez *de Relig. tom. 1. lib. 2. c. 33. n. 9.* Nam in eo tantum lucro, quod solet vno anni tempore euenire, cernitur rationis paritas, cum eo, de quo sermo est in *cap. licet*, memorato. In eo enim sermo est tantum de transitorio lucro, quod solummodo occurrit vno anni tempore, quæ circumstantia, cum non inueniatur in omni lucro transitorio, fit, vt à Sum. Pontifice data dispensatio in illo, *cap. licet*, non habeat ob rationis identitatem locum in omni lucro transitorio: vnde dispensatio illius textus non est extendenda ad priuatam vtilitatem priuatæ personæ, sed ad vtilitatem publicam, quam Pontifex in illo textu concessit, vt notat Andreas, Barb. *in schol. ad Abbatem.* Sed ego opinionem Caietani, Fernandez & aliorum *ubi supra*, tunc amplectendam esse iudico, quando vtilitas, & lucrum transitorium, quod cessat, tanti sit momenti, vt prudentis arbitrio æstimari possit eius amissio non mediocriter nocuumtum.

RESOL. XXII.

An Notarij, Commissarij, & alij Officiales Curia possint in diebus festiuis acta transcribere? Idem queritur de illis, qui sermones Predicatorum & allegationes Doctorum, vt vulgo dicitur, pro mercede copiant. Ex p. 2. tr. 15. & Misc. 1. Ref. 35.

§. 1. Negatiuè respondet Fernandez *in suo exam. Theol. p. 1. cap. 7. §. 1. num. 10.* Syluius *in 2. 2. D. Thom. quest. 122. art. 1.* Toletus *lib. 4. cap. 24. num. 11.* Rosella *ver. feria, §. 12.* Angel. *codem ver. §. 3.* Nauarr. *in manuali cap. 13. n. 14.* Tabien. *ver. feria, num. 40.* D. Anton. *p. 2. tit. 9. a. 7. §. quantum, & in terminis docet hanc sententiam Ve-*
Tom. V 11.

ga *in sum. tom. 1. cap. 114. cas. 3.* Ant. de Litteratis *in sum. p. 2. c. 17. num. 21.* Comitulus *in resp. moral. lib. 4. q. 58. n. 3.* Caietan. *in 2. 2. q. 122. art. 4. §. ad 2.* & Reginald. *tom. 1. lib. 19. cap. 3. num. 40. in fin.* cum Azor. *p. 3. lib. 1. c. 22. q. 5.* Ratio est quia sic transcribere chartas ex officio, & mercede pacta, est opus feruile, non quidem ratione lucri, sed ratione operis, & officij simul; latum est enim discrimen inter scribere, & transcribere pro officio, & mercede pacta: nam scribere simpliciter est opus honestum, & liberale, ingenuorumque hominum: transcribere verò pro officio, & mercede pacta, est mechanicus, & purè corporalis labor, nec est opus mentis, neque artis liberalis, quia solum est ita pingere characteres, sicut in originali leguntur. Et confirmatur, quia imprimere librum, mechanicum est sine vlla dubitatione, & tamen est genus quoddam transcriptionis.

2. At ego, dictos Notarios, & alios sic transcribentes, peccati mortalis non condemnarem, cum Sayro *in Clavi Regia lib. 7. cap. 2. num. 25.* Franc. Galleti *in Margarita casuum conf. ver. festa, Mol-fel. in sum. tom. 1. tract. 11. cap. 17. num. 42.* Medina *lib. 1. cap. 14. §. 8.* Lopes. *in instructor. p. 1. c. 52.* & nouissime Suarez *de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 25. n. 4.* vbi docet, vt semper solet, probat, transcribere non esse opus feruile, etiam si fiat non gratia addiscendi, sed sine proprio profectu, nam talis actio de se mentalis, & spiritalis est, & per accidens ad illam est, quod hac vel illa intentione fiat ab operante. Ergo inde non efficitur feruile ex officio, vel lucro, seu mercede, ergo nullo modo est feruile. Ex quibus patet responsio ad argumenta, in contrarium posita. Cæteras rationes vide apud ipsum *loc. cit.* Hoc etiam docet Emanuel Sà *ver. festum*, & Rodriguez *in sum. tom. 3. cap. 168. num. 5.* & nouissime Layman *Theol. mor. lib. 4. tract. 7. c. 2. n. 3.*

RESOL. XXIII.

An propter pietatem licita sint opera feruilia in diebus festis? Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 177.

§. 1. Negatiuè respondet Caietanus *in 2. 2. quest. 122. art. 4.* Sotus *de iust. lib. 2. q. 4. art. 4. ad 3.* Lopez. *in instructor. part. 1. cap. 52.* Nauarr. *in manuali, cap. 13. n. 4. 10. & 11.* & alij communiter, quia non est prætermittendum opus Religionis, qualis est festorum obseruatio, propter pietatem extra articulum necessitatis.

2. Non desinam tamen hic adnotare, contrariam sententiam docere Palatium *in summa*, Caiet. *ver. festum*, Alcozer *in summa cap. 17.* Tabienam *ver. feria, num. 18. 37. & 41.* Perez *lib. 1. tit. 1. l. 5. fol. 41. & 42.* quia *in cap. conquestus de feriis*, causa pietatis permittuntur iudicialia in diebus festis; ergo & permitti debent feruilia, & hanc sententiam probabilem putat Sanchez *in opusc. tom. 2. lib. 5. cap. 2. dub. 32. n. 3.* nam negatiuam sententiam quam ipse tenet, vocat tantum probabiliorum, & cum aliqua modificatione hanc sententiam tenet Villalobos *in manuali Confessoriorum, c. ap. 22. n. 80.* vbi sic ait. *Las obras feruiles que se pueden hazer secretamente como cosas son licitas en fiestas quando se hazen por limosna mas no otras cosas mayores como edificar, que en tal caso se ha de pedir licencia al Obispo.* Ita ille, vide etiam Michaëlem de Palacio *l. 2. de contractibus, c. 10 §. forstan quaritur*, vbi ex glossa in nostro casu docet, quod pietas & necessitas non subduntur legi; sed mihi prima opinio magis placet, quam sequitur Fagundez *de præcept. Eccles. præcept. 1. lib. 1. cap. 14. num. 2.* & alij communiter

Ff 2 RESOL.